

Tweede Kamer der Staten Generaal
 t.a.v. de vaste commissie Justitie en Veiligheid
 Postbus 20018
 2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 19 juli 2019
 dossiernummer: 105265
 uw kenmerk:
 telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 35
 e-mail: secretariaat@advocatenorde.nl

Betreft: voortgangsbrief Programma Rechtsbijstand

Geachte leden van de vaste commissie van Justitie en Veiligheid,

Op 12 juli 2019 heeft u een voortgangsbrief ontvangen van de minister voor Rechtsbescherming over het Programma Rechtsbijstand¹. Na het zomerreces zal hierover een Algemeen Overleg in uw Kamer plaatsvinden. De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) voelt zich ook verantwoordelijk voor een goed werkend stelsel waarin iedereen in Nederland zich verzekerd weet van de toegang tot de rechter. Vanuit die betrokkenheid én het dienen van het belang van een goede rechtsbedeling, treft u hieronder onze reactie aan.

In zijn voortgangsbrief blijft de minister vasthouden aan onjuiste aannames over onder meer de kosten van het huidige stelsel en de mate van tevredenheid van de gebruikers ervan. De ook door uw Kamer verzochte verdere financiële onderbouwing van de stelselherziening ontbreekt nog steeds. Evenmin is aangegeven hoe de minister ervoor gaat zorgen dat de overheid zelf minder procedeert, een belangrijke pijler van zijn contourenbrief. Daarnaast wordt gesproken over de pilot rond echtscheidingen (scheiden zonder schade) waarvoor vooralsnog geen wettelijke grondslag bestaat. Tot slot doet de minister niets om de onrust onder (en dreigende leegloop van) de sociale advocatuur te keren; er is nog steeds geen concreet zicht op een redelijke beloning voor advocaten in het stelsel.

Inmiddels zijn we weer bijna een jaar verder (na de presentatie van de contourennota afgelopen najaar) en is het al weer acht jaar geleden dat een voorganger van deze minister zijn brief over stelselwijzigingen naar de Kamer stuurde. Ondanks het feit dat deze minister inmiddels erkent dat de vergoedingen niet meer toereikend zijn, wordt de nood binnen de sociale advocatuur niet gelenigd. Met een horizon van 2024 (de genoemde termijn voor het nieuwe stelsel) wordt er pas na 15 jaar iets gedaan aan een probleem dat al jaren acuut en urgent is. Dit zet de toegang en de kwaliteit van de dienstverlening onder onacceptabele druk. Het noodzakelijke onderhoud aan het stelsel is, allerlei rapporten en aanbevelingen ten spijt, niet op gang gekomen waardoor het stelsel piept en kraakt. Er moet op korte termijn echt verbetering optreden. Voor de sociaal advocaten die zich dag in dag uit

Bezoekadres
 Neuhuyskade 94
 2596 XM Den Haag
 Tel. 070 - 335 35 35

Postadres
 Postbus 30851
 2500 GW Den Haag

¹ Kamerstukken II 2018/2019, 31753-177

inzetten voor een goede rechtsbescherming terwijl hen het water aan de lippen staat, is dat noodzakelijk. Wij roepen uw Kamer dan ook op hier met voorrang aandacht voor te vragen.

Daarnaast blijft het kernbezwaar van de NOvA dat de minister zich baseert op aannames die niet kloppen. Hierdoor ziet de NOvA zich genoodzaakt tot forse kritiek op de benadering en het proces zoals zich dat nu voltrekt.

De NOvA blijft dan ook van mening dat de noodzaak voor een vergaande stelselherziening nog steeds niet is aangetoond, met als gevolg een terecht gebrek aan draagvlak in het werkveld. De NOvA ziet, net als uw Kamer², het ontbreken van draagvlak als een groot probleem. Wij vragen uw Kamer deze brief met bijlagen met daarin het standpunt van de NOvA mee te nemen in uw reactie op de voortgangsbrief van de minister.

Standpunt van de NOvA in het kort:

1. De noodzaak van de voorgenomen stelselherziening is nog steeds niet aangetoond.
2. Zonder wettelijke grondslag kunnen geen experimenten plaatsvinden.
3. Het financieel kader voor het nieuwe stelsel ontbreekt nog steeds grotendeels.
4. De verplichte adviesaanvraag via de eerste lijn in het nieuwe stelsel is omslachtig en kan leiden tot een kostenstijging.
5. Er bestaat nog steeds veel onduidelijkheid over de invulling van de rechtshulppakketten.
6. Er bestaat nog steeds veel onduidelijkheid over de hoogte van de eigen bijdrage voor rechtzoekenden.
7. De doelen die de minister zichzelf stelt zijn voor een deel prijzenswaardig (vergroten instroom in eerste lijn, verkleinen “procesopstelling” overheden), maar niet realistisch. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de baten die de minister verwacht en de beperking van instroom van zaken die de minister voorziet.
8. De voorstellen bevatten geen maatregelen om op korte termijn de nood onder advocatenkantoren in het stelsel te lenigen.

Voor Goede Rechtshulp

De NOvA is er van overtuigd dat dat er haalbare alternatieven zijn die tot een versterking van het stelsel leiden, zonder dat een grootschalige herziening noodzakelijk is. In ‘Voor Goede Rechtshulp’ doet de NOvA de volgende voorstellen (zie bijlage 2):

1. Versterk de eerstelijnsrechtshulpverlening
De eerstelijnsrechtshulpverlening moet worden versterkt door onder andere via een piketdienst advocaten beschikbaar te stellen ten behoeve van de eerste lijn hulpverleners zodat vroegtijdig een juiste analyse van het (juridische?) probleem plaatsvindt. De NOvA heeft het initiatief genomen voor een pilot die momenteel in samenwerking met diverse partijen wordt uitgewerkt.
2. Beloon en stimuleer specialisatie en kwaliteit met een voorrangregeling
Wie aantoonbaar bewijst specialist te zijn en kwaliteit levert, krijgt voorrang bij doorverwijzing/toebedeling van zaken en verdient een hogere vergoeding.
3. Best practices
Best practices geven rechtsbijstandverleners duidelijke handvatten voor het behandelen van een zaak. Tevens kunnen cliënten hieruit afleiden wat zij van hun advocaat mogen verwachten; het beschrijft hoe een bepaalde zaak in beginsel van A naar B kan worden gebracht. Tevens biedt een best practices een duidelijke protocollering die door de Raad voor

² Zie motie van Dam c.s. (Kamerstukken II 2018-19, 31753, 172) waarin uw Kamer de minister oproept om een goede verstandhouding met betrokken partijen te bewerkstelligen.

rechtsbijstand kan worden gebruikt bij de toevoegingswaardigheid van een zaak. Deze benadering is effectiever dan de huidige High Trust-benadering.

4. Online wegwijzer

De online wegwijzer maakt burgers wegwijs op zoek naar de beste oplossing van een juridisch of sociaal-maatschappelijk probleem.

5. Uitvoering aanbevelingen Commissie Van der Meer

De aanbevelingen van de onafhankelijke commissie Van der Meer wachten al te lang op implementatie en moeten worden uitgevoerd.

Pilot Samenwerken in de eerste lijn

Op initiatief van de NOvA wordt samen met de Raad voor Rechtsbijstand, de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN), het Juridisch Loket en Sociaal Werk Nederland gewerkt aan de pilot genaamd Samenwerken in de eerste lijn.³ Deze pilot richt zich op een hechtere en intensievere samenwerking binnen de keten tussen sociaal advocaten en medewerkers in de eerste lijn, zodat rechtzoekenden beter en sneller passende hulp krijgen. Uw Kamer wordt hierover op een passend moment nader geïnformeerd.

Topberaad

De NOvA is door het departement van Justitie en Veiligheid gevraagd om via het zogeheten Topberaad input te leveren op het contourenplan van de minister en de uitwerking hiervan. De NOvA is op dat verzoek ingegaan en brengt ook in dit Topberaad haar bezwaren tegen aannames van de minister ter tafel. De NOvA heeft zich nadrukkelijk niet gecommitteerd aan de uitkomsten van het Topberaad. Over maatregelen die het huidige stelsel verbeteren, zoals onderzoek naar samenwerking tussen de eerste en tweede lijn en best practices en andere verbeteringen binnen het stelsel denkt de NOvA graag mee.

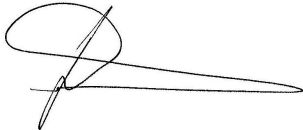
Tot slot

De NOvA juicht verbeteringen binnen het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand toe en draagt hier zelf op verschillende manieren aan bij. De NOvA heeft nog steeds grote zorgen over het nut en de noodzaak van een ingrijpende wijziging en de aannames die de minister gebruikt ter verantwoording daarvan. De voorstellen kunnen volgens de NOvA niet gelegitimeerd worden met een verwijzing naar het regeerakkoord; hierin is aangegeven dat het stelsel langs de lijnen van de rapporten van de commissies Wolfsen en Van der Meer wordt herzien. Beide commissies hebben geadviseerd het bestaande stelsel in stand te laten en slechts op onderdelen aan te passen. Positief is de NOvA over de beslissing van de minister dat hij naar aanleiding van de Gateway heeft besloten de inhoudelijke ontwikkeling voorop te stellen en dat de wijze van bekostiging zal volgen op de inhoud.

³ <https://www.advocatenorde.nl/blog/piketpalen-voor-duurzame-rechtsbijstand-en>
<https://www.advocatenorde.nl/dossier/gefinancierde-rechtsbijstand/duurzaam-stelsel-rechtsbijstand>

De NOvA blijft zich inzetten voor een stelsel met laagdrempelige toegang tot de rechter voor rechtzoekenden ongeacht hun inkomen en een redelijke vergoeding voor de sociale advocatuur. De vooruitzichten hiervoor zijn helaas niet verbeterd gelet op de inhoud van de voortgangsbrief.

Met vriendelijke groet,
namens de algemene raad

B.J.M. de Leest
Portefuillehouder gefinancierde rechtsbijstand

Bijlagen:

1. Nadere uitwerking standpunt van de NOvA
2. Voor goede rechtshulp